

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 95.

— Sibiu, Mercuri 26/8 Decembre. —

1880.

Dunarea cestiune de viétia a statului.

Dupa Volga din Russi'a, Dunarea este fluviulu celu mai mare in tota Europ'a, si totu-odata arteri'a de viétia a multoru popóra.

Unu barbatu de statu B. R.—r. merge in „Pester Lloyd“ mai departe, cà-ci vorbindu despre regularea Dunarei intre Presburg-Gönyö-Szöny, o declara conditiune de viétia a statului ungurescu. Spre a confirma si pe altii in opiniunea sa, aduce exemple din stravechime, citédia pe filosofulu Thales, pe istoriculu Herodotu, pe nemoritoriulu Xenophon, pàna ce ajunge la Rom'a, de unde imprumuta exemple si indemnulu celu mai mare spre a castiga domni'a preste Dunare. Credemu cà ne-arú sta si noue fòrte bine, cà se ne insemnamu câteva din acelea.

Candu faimosulu rege Mithridates a ridicatu contra Romei pe o parte a popóraloru asiaticé si a decisu a strabate in tierile republicei romane, cumplitulu senatoru Sulla induplecase pe senatulu Romei, cà se cucerésca indata tota lini'a Dunarei, fara nici-unu altu respectu de dreptulu gintiloru, decàtu numai din consideratiune, cà acea linia, adeca tierile riverane ale Dunarei, cà linia strategica si totuodata mercantila, este absolutu necesaria la existenti'a republicei, a statului romanu. Tracii locuitori ai tiermiloru de a drépt'a Dunarei, (Bulgari'a moderna) s'au oppusu, au fostu inse infranti si supusi, pàna a nu apuca Mithridates in tier'a loru. Lucullus a cuceritu coloniile grecesci asiadiate pe tiermii Istrului (Dobrogea de astadi si Basarabi'a?). Tierile danubiane pe riu in susu de càtra nordu, adeca Panoni'a si càtu se mai intinde prin Austri'a si Bavari'a, Rom'a le cucerise multu mai inainte de epoc'a lui Mithridates. Asia in timpulu lui Sulla si Lucullus dispunea unu singuru domnu preste valile Danubiului si acela erá Rom'a, dómni'a lumei.

Mithridates si Tigranes au fostu batuti, domni'a nimicita chiaru acasa la ei in Asi'a. Din acea epoca inainte punctulu militariu de gravitatiune alu armatei romane erá inpinsu de alungulu Dunarei pàna la versarea ei in marea négra. Din 33 de legiuni ale armatei romane (camu cà brigadele moderne de câte 10 mii combatanti) 12 legiuni erau asiediate in Panoni'a, Daci'a si in Moesi'a (Serbi'a, Bulgari'a), si tóte se aflau in comunicatiune strinsa unele cu altele. In acea Panonia, care astadi se numesce Hungaria, Septimius Severus a fostu proclamatu imperatoru de càtra legiuni. Totu din Panoni'a se facura in secol. alu III-lea càtiva imperatori, unii dintre aceia au si fostu de nascere din Panoni'a, si de ex. Aurelianu, Probu, Maximilianu etc. au începutu precum se dice in dilele nóstre, dela pica, adeca cà soldati gregari, cà simplii legionari, au ajunsu inse generali si in fine imperatori.

Cetati danubiane renumite si astadi, precum Ulm (anticulu Alcinonium), Regensburg (Castra regina), Passau (Castra Batara), Vien'a (Vindobona), Buda (Aquincum, care dupa descoperirile minunate din anulu acesta au avutu sub romani celu puçinu o suta de mii locuitori), Vidinu (Bononia), Silistri'a (Dorostorum) si altele multe, au fostu fundate si inpoporate totu prin anticii Romani si au fostu totu atatea metropole sau capitale, nu numai militare, ci si comerciale. Pentru-cà Danubiulu care dela Portile-de feru la vale se numia Ister, se póta servi mai bine comerçului, regimulu Romei a pusu se i se curatie albi'a de cele mai multe obstacole, pentru navigatiune; arborii seculari de pre tiermi au fostu taiati si esterminati, cà se remana spatiu deschisu corabieriloru, carii trageau, buna-óra cà si pàna in dio'a de astadi, corabiile si luntrile loru pe apa in susu, cu cai sau cu ómeni. Corabiile de transportu aveau veluri (pense), cà si acum. Corabiile ordinare care se mai vedu astadi pe Dunare, Tis'a, Mursiu (dela Alb'a in josu) sémena fòrte cu ale Romei.

Legiunile Romei aflandu-se fòrte desu in marsiuri, de alta parte Rom'a ocupata totu-deauna cu fundarea si colonisarea de cetati, transportulu de materiale si cu atàtu mai multu de cerealie si alte victualii erá fòrte mare pe Dunare; magazinele statului trebeau se fia totu-deauna bine aprovizionate si pline, nu numai pentru óste, ci si pentru locuitori in ori-ce casu de lipsa. Spre a facilita comunicatiunea comerciale, atàtu preste Dunare, càtu si preste alte riuri, se faceau poduri stabili. Se intielege usioru, cà inainte cu 1500 si cu 2000 de ani in albi'a Dunarei erá cantitate multu mai mare de apa, decàtu se vede in secolulu nostru, dupace podurile Germaniei si ale Panoniei sunt esterminate mai preste totu din valile si siesurile riuriloru, prefacute in agrii, fenatie si pasiune, colonisate si cu poporatiuni fòrte dese in comparatiune cu selbataci'a vechia, contra careia trebua se lupte Rom'a pasu din pasu.

Romani inpartisera Danubiulu in trei sectiuni mari si la fiacare ingrijisera pentru câte unu portu (limanu) centrale. In portulu dela Ulm corabiile poteau se incarce (dupa mesurile moderne) câte 100 de tóne (pr. 20 cantarie); in celu dela Regensburg pàna la Vien'a câte 200, dela Vien'a pàna la Portile-de feru câte 300, dela podulu lui Traianu (T. Severinului) pàna in marea négra câte 600 de tone. Colonistii si comercianti greci au fostu totu-deauna pe tiermii Istrului, carii cà si astadi, faceau comerçiu cu producte. Aceia erau in stare se incarce pe câte 100 de corabii 1¹/₂ milionu hectolitre de cerealii pentru Aten'a. Se crede, celu puçinu dupa Herodotu, cà nici gurile Dunarei nu erau asia innomolate precum sunt ele astadi. (Acestea dupa scriitoriulu francesu Duruy, Histoire des Romains).

Dupa caderea imperiului romanu in sec. alu V-lea d. Chr. s'a curmatu orice comunicatiune si comerçiu pe Dunare; migratiunile barbariloru si selbaticele loru lupte, insoçite totu-deauna de rapire si devastatiuni, au esterminat cele mai multe urme de cultura si civilizatiune. Astadi inse vine „P. Lloyd“ cu colegii sei si provocandu-se la minunile de civilizatiune introduse de regele S. Stefanu, promitu lumei, cà Ungurii calcandu pe urmele Romei vechi, voru restaura ei, nu altii, cultur'a si civilizatiunea in tóte tierile danubiane.

Transilvani'a.

— Sibiu 7 Dec. Avuramu o tótna din cele mai frumóse. Brumariulu mare (Novembre) cunoscutu cà lun'a cea mai uritiósa de tótna, abundanta de neguri gróse, ploii cu ninsóre, furtune periculóse, estimpu s'a intrecutu cu Brumarelulu si cu Viariulu. Economii au crutiatu mari cantitati de nutretiu pentru lunile de érna si chiaru de primavéra, pàna ce dà érb'a mai désa. Numai dela 29 Nov. incóce incepura venturi tari si fòrte reci, éra dupa o plóia mai usióra, de dumineca incóce ninse de doue ori, inse puçinu. Semenaturile de tótna in comitatulu Sibiului si precum audimu, in alu Fagarasiulu sunt minunate, ele s'au facutu la timpu, au resaritu frumosu si au apucatu se prinda radeçini; le lipsesce numai unu coperementu albu si grosu, care se le scutéscu de furiile orçaneloru si de inghiatiaturi. Asia Mam'a Natur'a isi facu mila de noi si pentru anulu viitoriu, vinu inse ómenii rei si ne rapescu darurile mamei. Executiuni fara numeru, pedepse pentru timbru, in alu carui labirintu de legi se perdu cu totulu, nu numai ómenii nedepriinsi a manu' acea reti'a periculósa, ci chiaru judecatorii si advocatii, ba ce e mai multu, nici oficialii dela finantie nu'i mai dau de capetaiu, din care cauza aducu fòrte desu sententii cu totulu oppuse unele la altele. Intru atàta este de incurcata acésta lege ungerésca, cà si altele câteva, si cu càtu voru se o ameliorédie, cu atàtu o incurca mai tare, precum recunoscu chiaru diariiele mini-

steriali. De altmentrea mai sunt si alte legi noue aduse dela 1867 incóce, asupra carora chiaru jurisconsultii se afla in cea mai mare nedumerire, precum o spune pe façia insusi ministerialulu „Lloyd“ cu acelu adaosu, cà se apere Ddieu mai alesu pe straini, cà se nu'i ajunga blastemulu se pórté processe in Ungari'a. Cu tóte acestea, ómenii pare cà sunt farmecati, cà se se arunce pentru tóte nimicurile in processele cele mai nebunesci, de unde li se si trage apoi ruin'a mai multu cà sigura la multime de familii. Apoi se te mai miri, cà advocatii se inmultiescu, precum n'au mai fostu nici chiaru inainte de revolutiunea din an. 1848, pe candu cu unu studiu juridicu celu multu de 2 ani si cu o praxa de alti doi ani la asia numit'a tabla regésca, se facea advocatu ori-cine voia.

In càtu pentru securitatea publica, noi nu ne potemu plange in aceste parti ale tieriei; din alte tinuturi inse avemu sciri fòrte rele. In comitatulu Aradului nici dio'a mare nu mai sunt siguri caletorii de banditi. Dupa scrisori din Zarandu, carausii carii mergu cu marfa la téguri, sunt opriti si jafuiti in mijloculu drumulu. Pe rimatorii ingrasati au pasiune fòrte mare talharii; si fiindu-cà in padurile comitatului Biharu spre Transilvani'a se ingrasia turme intregi, apoi se si fura din ei câte 10—20, éra de la unu locu s'au furatu 100.

Dara incai cu banditii lumea este dedata in in Ungari'a. Este scire multu mai spurcata acea recenta, publicata in diariiele unguresci focna si din unele comitate Transilvane, precum este alu Hunedórei, alu Turdei s. a., pe unde s'au datu porunci aspre, cà comunele satesci se fia obligate a asecura cu banii loru tóta averea imobila a primariloru si a notariloru comunali! Se le asigure averea? Pentru-ce? Din cauza cà totu locuitorii le dau focu. Dara de ce le dau ei focu, nu cumva primarii si notarii sunt ómeni rei si rapitori? Sunt si de aceia; dara marea loru maioritate consta din ómeni cum se cade. Si totusi le dau focu? Da, le dau, din cauza cà ei sermanii sunt strinsi in pinteni, cà se executédie tóte poruncile cu vigóre, se incassedie contributiuni, taxe, pedepse (glóbe, amende) din fundulu pamentului, se prinda furi, vagabundi, desertori, refractari cari nu se presenta la comisiunile de assentare. Tóte acestea si alte calamitati nenumerate se spargu apoi in capetele loru. S'au aflu si pàna acum destui primari si notari, carii au dimissionatu; dara nu potu se scape cu un'a cu doue, nu'i lasa. Li s'au facutu plati bunicele din spinarea poporului, plati pe care le si merita cu atàta lucru, alergaturi, infruntari, pedepse; ei inse multiamescu si de onóre si de plati, cà nu le place se fia totu cu ànim'a inghiatiata cu familia cu totu, de fric'a „cocosului-rosiu“ pe casa, pe siura, grasdu, pe clai'a de fenu etc. Si se pare cà toti dracii au esitu din iadu si s'au inpartitu pintre locuitorii acestui statu, cà-ci cu tóte cele preste 15 mii de scóle, coruptiunea merge latindu-se cà o ciurma rea; poporulu de tóte nationalitatile a începutu se nu mai mérga nici la biserica.

Se ne mai numiti, afara de Irlandi'a, o alta tiéra in Europ'a, unde gubernulu se fia necessitatu a asecura ex officio averile deregatoriloru comunali. Ve mai trebue unu documentu mai strigatoriu despre starea in care se afla acésta tiéra?

Din Bucovin'a.

Cernauti, in 22 Nov.

In timpulu din urma Bucovin'a fu terenulu multoru lupte electorale, pornite de pasiuni inverzinate si neimpacate, cum potu ecsista numai intre doue natiuni cu diferite scopuri si idei, ce locuescu intr'o tiéra. Resultatele alegeriloru la camer'a legislativa din Vien'a au unu interesu mare pentru noi, cà-ci la acésta ocaziune au doveditu Romani dupa

unu timpu indelungatu de indolentia nationala, vitalitatea si preponderanti'a lor pe terenul politic. In tinuturile Suceava-Radauti etc. a fostu alesu cu unanimitate dl. Mihai Pitei, consiliariu la tribunalu, care se bucura de renumele unui romanu bunu si autonomistu neclantitu. In orasie a reusitu candidatur'a dlui Cosovici, romanu si autonomistu cunoscutu, cu mare maiortate in contra lui Ofenheim; era din partea fondului religionariu se trimite dl. dr. theol. V. Mitrofanovici, caruia ii remane greu'a dar onoratorea sarcina a starui intru castigarea autonomiei bisericesci si scaparea fondului din ghiarele administrarei straine. Toti trei domni se afla la inaltimea chiamarei lor, atatu ambii juristi, catu si autorulu: „Omileticea“, si ne face placere potendu constata, ca din cei 9 deputati ai Bucovinei sunt 7 romani, ceilalti: unu polonu si unu evreu.

De candu fu inpreunata Bucovin'a cu Austri'a, nemtii de si puçini la numeru, au castigatu acea superioritate asupra Romaniloru, ce o are totudeauna poporul mai civilisatu fatia cu rass'a mai inapoiata in cultura. Atunci intielesese inse politic'a vienedia, ca in acelu timpu, candu fiacare natiune isi va cere dreptulu seu si candu nu va fi mai multu o crima cultivarea simtiemintelor nationale, elementulu nemtiescu va fi prea neinsemnatu si nepotintiosu fatia cu romanismulu desteptatu; dreptu aceea inlesnea emigrarea ruteniloru galitieni in Bucovin'a, siguru fiindu, ca acestia inbarbatati de confratii lor din Galiti'a, voru potea combata cu mai multu succesu decatu nemtii miscarile nationale. Acum a sositu acelu timpu; rutenii devinu din ce in ce totu mai pretentiosi, limb'a lor o vorbesce jumatarea Bucovinei si ei se gatescu in fati'a lumii la lupta sterpitore in contra slabitului romanismu. La noi din contra tacere, la unii din intristare, la cei mai multi inse trandava nepasare. Catu de usioru aru potea combata Romanii acestu periculu inspaimentatoru, ce'i amenintia din partea ruteniloru, daca s'ar uni deputatii lor cu cei poloni, ce se lupta totu in contra acelu inamicu. Acesta cere inprejurarea imperativu dela deputatii nostri si ei nu voru intardia nici candu a lucra cu precautiune pentru regenerarea natiunii.*

*

In siedinti'a generala a „societatii pentru literatura si cultura“, care s'a tinutu Marti in 16 Novembre a. c. amu avutu ocaziune se ne incredintiamu, ca comitetulu a lucratu totu ce'i sta in putere, inse fatia cu indiferenti'a membriloru nu a potutu inregistra rezultate deosebite. Pana candu si aceste! Dl. professoru de universitate Joanu Sbiera a ventilatu acesta inpregiurare pre catu intristatore, pe atata si umiltoria, intr'unu discursu bine lucratu. In comitetulu nou alesu voru participa si domni: par. archimandritu si professoru de universitate Mironu Calinescu (fostulu secretariu) ca vice-presidentu, si professorulu Joanu Bumbacu (autorulu epopeei nou aparute: „Florinta“) ca secretariu.

*

Totu in acea sera s'a serbatu si aniversari'a societatiei academice: „Junimea“, la care festivitatie au participatu, afara de comitetulu societatiei pentru literatura, si rectorulu magnificu alu universitatii dl. Eus. Popoviciu, prof. de univ. dr. Tomasciucu, dl. M. Pitei, par. Olinschi si mai multi alti romani din capitala. Petrecerea a fostu curatu nationala si e numai de doritu, ca desbinarea injositoare ce exista intre cele doue societati academice nationale (Junimea si Bucovin'a), se se curme si impace perfectu, conformu scopuriloru frumose si nobile, la care tindu ele. Fia convinsi membrii amenduoror societati, ca cei ce nu voiescu o „Bucovina juna“, sunt strainii. X.

R o m a n i ' a .

— (Societatea romanésca sub raportulu religiosu..

(Urmare si fine.)

Este adevratu si cata s'o marturisimu cu franchetia, legiutorulu s'a ocupatu si de interesele bisericeii

*) Din istori'a Moldovei si in parte a Bucovinei se scie curatu, ca pe cei mai multi ruteni si in parte secui ardeleni, daca nu iau si chiamatu totudeauna, iau primitu inse boierii proprietari pe mosile lor cu tota placerea, pentru ca se aiba cine se cultive atata pamentu intielenitu, sau inca se'lu pasca cu vitele lor. Inainte cu 100 si mai multi ani nici chiaru gubernele din acesta parte a Europei nu reflecta la ide'a nationalitatii, cu atatu mai puçinu proprietarii. Statulu cautá colonisti, contribuenti si militanti, proprietarii se bucurau se aiba catu se póte mai multi sclavi, „iobagi“,

romane, de si a facut'o cam tardiu, preste cinci ani dela aplicarea conventiunii din Paris. Astfeliu elu a edictatu prin legea instructiunii publice din 1864 dispozițiuni relative la organizarea seminariloru; printr'o alta lege din același anu, a organizatu santulu sinodu si a determinatu atributiunile lui; prin constitutiune a inlocuitu numirea inaltului cleru de catra Domnu, prin alegerea lui de catra ambele camere si arhierii tieriei.

Cu tote acestea sunt asemenea datoriu a recunósce, domnule redactoru, ca mai tote gubernele care s'au succedatu la putere, n'au aretatu o sollicitudine speciala, o ingrijire mai deosebita pentru aplicarea acelorulu legi, si mai alesu pentru indreptarea reletorulu seu defectelor aretate de esperientia. Pe de alta parte vechii nostrii prelati, mai toti morti acum, nu erau la inaltimea misiunii lor, seu pentru-ca fiindu de unu caracteru slabu, nu cutediau se supere pe ministri cu cererile lor, seu fiindu-ca nu se pricepeau se ia mesurile cele mai nimerite pentru radicarea si marirea bisericeii nostre.

De siepte ani de dile sta uitatu in sectiunile camerei unu proiectu de lege privitoriu la organizarea seminariloru si la program'a de invetiaturi din aceste scoli eclesiastice. Daca de vre-o cativa ani cestiunile esteriore si resbelulu din urma au absorbitu timpulu gubernului, astadi nu mai remane acestuia nici o scusa, si e datoriu se puna acelu proiectu la ordinea dilei. Aflamu cu placere, ca noulu titularu la ministerulu cultelor si instructiunii publice a manifestatu dorinti'a si hotarirea de a se ocupa seriosu de totu ce atinge interesele bisericeii, si ca in mai multe ocaziuni s'a grabitu a dovedi nu numai cu vorb'a, dar si cu fapt'a, ca ia in seriosu frumos'a lui misiune.

Organizarea seminariloru si program'a studiorulu din aceste scoli cata se atraga mai cu deosebire atentiunea legiutorulu. De mai bine de 30 ani avem seminarie*); dela anulu 1864 ele sunt organizate pe largu prin legea instructiunii publice, si cu tote astea vedemu cu machnire, ca ele n'au datu fructele ce tier'a era in dreptu se astepte ca compensare a sacrificiiloru ce a facutu. Care se fia ore caus'a? Lucrulu e lesne de explicatu: elevii cei buni, dupa ce terminau invetiaturile seminarului, nu voiau se se faca preoti pe la sate, seu chiaru pe la orasie, pentru-ca carier'a lor n'avea nimicu tragetoriu. Ei gasiau lips'a si miseri'a ca preoti de sate, pe candu, cu cunoscintiele ce capetasera, poteau lesne se'si procure, in alte functiuni publice mai bine remunerate, mijlocele de traiu si o existenta mai buna.

De aci veni din nefericire pe de o parte incuragiarea functionarismulu, era pe de alt'a starea de inapoiere a clerulu de josu, compusu in mare parte din elevii cei mai slabi dela seminarie si din omeni mai fara nici o cultura.

Preotulu comunei, in locu se fia celu mai luminatu si celu mai moralu dintre sateni, in locu se exercite o influentia binefacetore asupra poporatiunii dela tiera prin superioritatea lui intelectuala si morala, a fostu si este in genere unu omu de rendu, care e plinu de vicii: rapitoriu si abusivu, dar mai adesea dominatu de patim'a degradatore a betiei!

Preotii cei buni si cari au scapatu de aceste vicii rusinoase, sunt la rondulu loru lipsiti de schintei'a sacra a amorulu misiunii lor, n'au nici o idea de devotamentu si de sacrificii pentru marirea si prosperitatea bisericeii; nu seiu cu unu cuventu, ce multu bine aru potea face turmei ce le este incredintiata, candu s'aru ocupá cu energia de inbunatatirea starii morale a satenulu, candu ar fi initiatorulu si stimulatorulu a totu ce este mare, bunu, frumosu si dreptu in acesta lume.

Si de ce ore acesta apathia si indiferentia a preotulu? De unde vine ore acestu reu? Din nepotrivit'a compunere a personalulu invetiatoriu dela seminarie si din puçin'a autoritate si influentia morala ce exercita Chiariarhii asupra seminariloru, de si li se acorda dreptulu de a le supraveghia. In adeveru professorii seminariloru sunt numiti prin concursu dintre laici,

„clacasi“, „vecini“, sau si numai taxalisti. Intrebarea in Bucovin'a trebuie se se puna altmentrea: Cum se intempla, ca dela 1849 incóce poporatiunea romanésca in acea provincia scade neincetatu? Care sunt cauzele acelei scaderi invederate? Not'a Red. Obs.

*) Noi ne aducemu bine aminte din anii juniei nostre, ca cele de antaiu seminarie, seu adeca cursuri theologice si de alte sciintie, s'au infiintiatu in Munteeni'a inca pe la finea gubernulu provisoriu rusescu, sub generalulu gr. Kiseleff intre 1833—4, s'au continuatu sub domni'a lui Alex. Dim. Ghica si sub a lui G. Bibescu. In a. 1835 au fostu aplicati la seminarulu din Rómniculu-Vâlcei vice-protopopulu Radu Tempeanu fiulu renumitulu directoru de scóle si protopopu Tempeanu si mai inainte cu 1 anu hieromonachulu Beniaminu Todoru, fostu professoru gimnasiale in Blasiu; la mitropolia in Bucuresci erau in aceeași epoca professori Dionisie Romanu din Salisce (mai tardiu episcopu de Buzeu), Nic. Balasiescu din Hasiagu (apropo de Sibiiu), Penescu si altii, de cari nu ne mai aducemu aminte. La episcopi'a de Buzeu era directoru seminarului Gavriilu Munteanu cam dela 1836 pana catra 1845 candu l'au mutatu la Rómnicu, era in loculu lui au dusu pe teologulu din a. IV anume Petru Suciulu dela Blasiu, care a functionatu la Buzeu pana in a. 1848. Seminarulu mitropolitanu din Moldov'a, asediatu in monastirea Socol'a de catra renumitulu mitropolitu Veniaminu Costache s'au aruncatu fundamentele din epoca revolutiunii Ipsilantiane. Acolo au fostu aplicatu renumitulu Fabianu nepotu de frate alu episcopulu Joanu Bobu, ieromonachulu Suhopanu dela Cernauti, mai tardiu fratii Scribanu, intre 1842—4 Joanu Maiorescu, care studiase theologi'a in Pest'a si Vien'a etc. Daca urmele seminariloru vechi nu se prea cunosc in clerulu de miru alu Romaniei, caus'a principale se póte afla in adeveru in dotatiunea cea miserabila, care sparia pe tinerime si o indrepta catra alte cariere.

Not'a Red. Obs.

ca-ci numai pentru directore legea cere se fia eclesiasticu.

Sortii concursulu aducu mai adesea pe catedrele seminariloru nisce omeni cari, departe de a fi petrunsi de sentimentulu religiosu si de a propagá preceptele moralei divine, sunt nisce volteriani inaintati, si prin amorulu lor propriu isi facu o datorie de a fi omenii progressulu, persiflandu religiunea de cate-ori gasescu o buna ocaziune.

Si daca mitropolitulu seu episcopulu eparchiotu aru face vre-unu raportu contra apucaturiloru anti-religióse ale professorulu, trebuie se se astepte la o cercetare locala facuta de vre-unu revisoru scolariu, care devine astfeliu judecatoriu intre professoru si intre inaltulu prelatu! Dar atunci cum remane cu autoritatea si prestigiulu capiloru bisericeii? Eta pentru-ce mai adesea ori acestia se abtinu de-a exercitá dreptulu de controlu ce le acorda legea asupra seminariloru.

Ar fi bine, credu, domnule redactoru, se se tina in séma, candu e vorb'a de ocuparea catedrelor seminariale, de acesta insemnata consideratiune: conduit'a si antecedentiele morale ale candidatulu, si pentru acestu sferisitu celu mai bunu mijlocu ar fi se se numesca professorii fara concursu, si numai dupa recomandarea Chiariarhulu, inse dintre persónele cari posedu titlurile academice cerute de lege. In adeveru, ceea ce trebuie se ne preocupe in acesta materia delicata, este mai alesu partea morala a cestiunii.

Din Dobrogea.

— Constanti'a. Diariulu oficiosu „Farulu Constantiei“ da mereu informatiuni, in catu cu ajutorulu lor se petrundemu successive in interiorulu administratiunii aceleia politice, si din tote, in modulu romaniloru de a tracta pe poporatiunea musulmana, fia de turci fia de tatari asia, in catu se nu se simtia intru nimicu, necum asuprita, dara nici macaru desconsiderata. Se pare ca si turcii incepu a pune totu mai mare temeiu pe lealitatea romaniloru, ca-ci de ex. nu este lucru puçinu a vedé pe parinti mohamedani bigoti, cu ce placere se invoiescu, ca fiii lor se frecvente scóle romanesci si mai de curendu, ca se se invoiesca a'i tramite la Jasi, unii pe spelele statulu, altii pe ale lor, spre a fi asiediati in internatulu (seminariulu) statulu.

Mai sunt si alte simptome de buna intielegere intre turci si romani, din care aru potea invetia si turcii dintre Carpati. Deocamdata reproducemu dupa susu citatulu diariu din 16/28 Novembre numai urmatoriele:

„Onor. ministeriu alu instructiunii publice a bine-voitu a regula admiterea in internatulu statulu din Jasi, a siepte elevi din scólele acestui judetiu, recomandati de prefectura, si anume:

Budeanu Tudoru, Ali Cadir Mehmet, Alexandrescu George, Jordache Gheorghe, Florescu Atanasiu, Suleiman Omer si Ahmet Sali.

Acesti elevi voru fi trimisi la adress'a d-lui Petrovanu, directorele scólei normale din Galati, de unde apoi odata si alti siese elevi ce se voru trimite de dl. prefectu de Tulcea, voru se inpreuna la Jasi.

In ceea cu privesce transportulu eleviloru dela Galati si Jasi, se voru trimite de d. ministru de instructiune, atatu biletele pentru drumulu de feru, catu si sum'a necesara pentru celelalte cheltueli. In Jasi voru fi instalati pe comptulu statulu, procuranduli-se pe langa nutrimentu si altele, chiaru si cartile si inbracamintea necesara, astfelu ca nu remane pentru parintii lor, de catu o ultima cheltuala ce sunt tinuti se faca, aceea a transportulu pana la Galati.

— Astadi la 3¹/₂ ore, d. directoru alu scólei publice primare de baiati din acestu orasiu a condusu la gara insoçitu de toti elevii ce frecventa acesta scóla, in numeru de vreo 76, pe cei 7 turci admisi in internatulu statulu din Jasi.

La pornirea trenulu toti elevii au intonatu cantulu nationalu „Frate Romane“.

Fericirea ce simtiau in sufletu, se potea ceti pe fetiele lor suridiende. Uramu caletoria buna si succesu tineriloru Dobrogeni.“

— D-nii consiliari Teficu Agi Casam si Ahmet Mustafa, sunt confirmati de prefectura, adjutori de primari, la comunele Cara-murat si Techir-Ghiol, ocolulu Constanti'a.

— Musulmanulu Aivas-Mehmet, intorsu din emigratiune, 'i s'a datu autorisatiunea de a se restabili in comun'a Tasipunaru ocolulu Megidi'a.

Prefectur'a a luat dispozițiuni, ca numitulu se fia pusu in stapanirea bunuriloru sale ce va dovedi prin acte in regula (Tapí) ca a posedatu.

Correspondentie particularie ale „Observatoriulu“.

— Nasedu, 2 Dec. 1880.

Domnule redactoru!

Ve rogu binevoiti a publicá in celu mai de aproape numeru alu „Observatoriulu“ urmatorulu:

Prin post'a dela 20 Octobru a. c. am trimisu la adres'a diuariului din Sibiu „Telegrafulu romanu“ unu respunsu la una correspondentia a d. A. Trombitasiu, in care am fostu invinuitu si atacatu pe nedreptulu, si am rogatu totu odata pe on. redactiune de a'lu publicá in celu mai de aprópe numeru.

De atunci au trecut prestu 40 de zile, de candu totu am asteptatu se vedu publicarea acelu respunsu. Am crediutu la inceputu, cumcá nu póte face acésta, fiindu silitu a dá locu la alte publicatiuni mai importante, de aceea am remasu totu in asteptare. Acum vedu cumcá acea on. redactiune nu are de cugetu de a satisfacé rugarei mele si respective justei mele pretensiuni, de aceea me vedu silitu a recurge la bunavointi'a d-vóstra si a ve rugá se binevoiti a da ospitalitate apararei mele si resp. reputatiunei mele contra unor atacuri ce mi s'au facutu in „Telegr. rom.“, unde am fostu timbratu de falsificatoru alu processului verbale dela adunarea Asoc. trans. dela Turd'a s. a.

Dupa cátu m'am informatu dela ómeni de specialitate, dela juristi, eu am fostu si sunt in dreptulu de a pretinde dela „Telegr. rom.“, cá in puterea legiloru existinte se dea locu aperiarei mele in colónele sale. Inse eu nu am pretinsu veteranei redactiuni implinirea datorintei sale, ci am rugatu-o. Eu am presupusu la redacti'a „Tel.“ mai multu bunu simtiu, mai multa obiectivitate in lucru, am presupusu cumcá cunósce mai bine datorintiele sale redactiunale am presupusu cumcá chiaru si daca nu ar fi legi cari se-o indatorésca la publicarea respunsului meu destulu de moderatu si ad rem, dar o pretindea acésta ómeni'a, o pretindea bunulu simtiu, obiectivitatea si iubirea de adevéru, calitati ce se receru dela ori care redactiune onesta, care voiesce se tréca de organulu opiniunei publice si care nu inpedeca, ci lasa se se limpediésca lucrurile si se se constate adevéru. Am crediutu cumcá „Telegr. rom.“ se afla pe o trépta cu multu mai inalta, de pe care se apera principiile si adevéru, fia chiaru si cu risiculu de a displacea la persónele cele mai de aprópe, chiaru si d. A. T. Inse vedu cumcá tare m'am insielatu in presupunerile si credintiele mele. Si acésta eu nu asiu fi crediutu sub nici unu pretiu, daca nu aveamu trist'a ocaziune de a me convinge.

Este tristu dle redactoru! de 3 ori tristu, candu si din acele puçine organe de publicitate ce le avem, se afla de acelea, cari se lasa a fi folosite de ómeni pentru a lovi, a vatamá si a atacá ce are omulu mai santu, onórea si reputatiunea, éra de alta parte inchidu drumulu, cá cei vatamati se nu se póta aperi. A atacá pe cineva si a nu'i permite aperiarea, insémma asasinare morale. A luá sub protectiune pe astfeli de ómeni, cari afla placerea in a atacá ceea ce are omulu mai scumpu, insémma a fi complice cu ei.

Regretu multu d. redactoru! pentru cá trebe se constatu aceste despre „Telegr. rom.“, façia de care am cultivatu pâna acuma o mare stima si respectu. Daca procede „T. r.“ si in alte afaceri asia cá cu mine, atunci compatimescu publiculu ce'lu cetesce, pentru informatiunile cele primesc si pentru adevéru ce se lamurescu in dinsulu.

Este cu atátu mai dorerosu, pentru cá redactiunea „Telegr. rom.“ apartiene unei tagme ce are misiunea de a aperi si propágá moralulu, adevéru si dreptate.

Acludu la aceste síre si respunsulu amintitu pe lângá rugarea, cá se binevoiti a'lu publicá si pe acela in celu mai de aprópe numeru. Publiculu nepartialu am convingerea, va judecá din acela, si din refúsarea publicarei lui in „Telegr. rom.“, daca am dreptate intru cele espuse aci.

Multumindu-ve anticipative de bunavointi'a d-vóstra cu publicarea acestei epistole si a respunsului acludatu, ve rogu se primiti asigurarea deosebitei mele stime si consideratiuni.

Alu d-vóstra cu devotiune

Dr. A. P. Alessi.

— Ni se scrie dela Vintiulu de josu 3 Dec. 1880. Astadi deminétia la 10 óre voindu a calatori pe drumulu feratu dela Vintiu pâna la Orastia, asteptandu la statiunea drumulu feratu din Vintiu sosirea trenului, audiu din gurile mai multoru ómeni istorisindu casulu de asta nópte petrecutu in Vintiulu de josu si anume: la 2 óre dupa mediulu noptii sosira mai multi gendarmi din statiunile Belgradu si Teiusu, care cercandu a intra in locuinti'a proprietariului din Vintiu Deák Endre, au fostu intempinati cu puscaturi din case pe ferestri, totusi fiindu concentrati gendarmi dela mai multe posturi, intrara in locuintia lui Deák Endre, si incependu cercetarea aflara machine de fabricatu bancnote, una de 5 fl. alta de 10 fl. Machinele s'au aflu ascunse in unu zidu. Se dice, cá pâna a nu apucá se intre gendarmii, s'ar fi arsu pachete de bancnote gata, dintre care comisiunea ar fi si apucatu bine urmele cu bucati. Pe fiscalu Henter dela tribunalu l'am lasatu aci pentru cercetarea cauzei acesteia precum si multime de ómeni din satele vecine. Cercetarea ce curge va constata adevéru.* J. B.—a.

Sciri diverse.

— (Siedintia publica.) Societatea de lectura „Andreiu Siagun'a“ va tine o siedintia publica, sambata in 29 Novembre st. v. in memori'a marelui archipastoriu Andreiu, in sal'a cea mare a „seminariulu andreianu.“ Inceputulu la 7 óre sér'a.

*) Scirea a esitu si in „Kelet“ cu adaosu inse cá dn. asessoru Basiota a manifestatu la prinderea criminalilor, prudentia si curagiu extraordinariu, cu invedratulu periculu alu vietiei.

NB. Oferte marinimóse se primescu cu multiamita si se voru cuitá pe cale publica.

Sibiu, 22 Novembre 1880.

Comitetulu.

— (Program'a siedintiei publice.)

1. „Cuventare ocasionala,“ rostita de Nicolau Borza, clericu cursulu III. 2. „Ursit'a mea,“ choru pentru voci barbatesci compusu de G. M. Stephanescu, executata de chorulu societatiei. 3. „Insemnatarea limbei,“ — in specialu la poporulu romanu,“ disertatiune de J. Siandoru, cl. curs. III. 4. „Vespasianu si Papinian,“ dialogu de J. Negruzzi, rostitu de V. Domsia, cl. curs. II si J. Pinciu, cl. curs. I. 4. „Barcarol'a venetiana,“ traducere — si „Copilulu,“ poesie de D. Bolintineanu, musica de Flechtenmacher, cantata solo de V. Bolog'a, cl. curs. II, acompaniatu pe piano-forte. 6. „In cátu potemu judecá internulu unui omu dupa exterioru,“ disertatiune de R. Furduiu, cl. curs. III. 7. „Oda la statu'a lui Michaiu Vitezulu,“ poesie de V. Alesandri, declamata de J. Micu, cl. curs. II. 8. „Cantecu ostasiescu,“ choru pentru voci barbatesci de G. M. Stephanescu, executatu de chorulu societatiei.

— (Concertulu eleveloru dómnei Emili'a Geyer) ce au avutu locu domineca sér'a in 5 l. c. au reusitu cátu se póte de bine. Numerii singurateci ai copiósiei programe, intre care se aflau si câteva piese din cele mai dificile, au fostu executate spre deplina satisfacere a numerosulu si alesulu publicu, ce au fostu invitatu la acestu concertu. Siguranti'a, linistea precum si precisiunea cu care au fostu executate piesele musicale din partea eleveloru d-nei Emili'a Geyer, probara in modu destulu de claru si frumosu, cá numit'a dómna merita in tóte privintiele recunoscinti'a si bunulu renume pe care si l'au castigatu si de care se bucura de mai multi ani in acestu orasiu, cá pianista si instructóre escelenta.

— (Convocare.) Subscriii, prin acésta isi iau voia a convocá adunarea generala a despartimentulu VI alu „Asociatiunei transilvane, pentru literatur'a si cultur'a poporulu romanu“ pe 16 Decembre 1880 st. n., in opidulu Dev'a, in localitatea scólei romane gr. or., la care sunt invitati a partecipa toti on. membri ai despartimentulu, precum si toti aceea on. domni, cari se interessedia de promovarea culturei poporulu nostru.

Din siedinti'a subcomitetulu despartimentulu VI, tinutu la Dev'a in 29 Novembre 1880.

Fulea Joachim, Dr. Petco Lazaru,
actuariu. directoru.

Triumfu??

(Urmare.)

Si pentru-cá se nu remana nici o indoiéla despre acestu intielesu calumniatoriu, autorulu nu numai in extrasulu cuventarei a luat pasulu falsu de „a scormoni si de-a atitii“, ci l'a repetitu si l'a interpretatu si in nota. D-lu Munteanu voiesce se dee acestui pasu dela sine scornitu acelu intielesu: manipularea baniloru a fostu necorecta si in cunoscintia, despre acésta vina, admoniadia vorbitoriulu la sicriulu deschisu alu parochulu mortu, cá se nu se scormonésca!

Daca se afla cineva intre d-vóstra d-loru jurati, carele astfeliu de invinovate, candu s'ar referi ea la elu insusi, o ar primí indiferent, atunci, in bun'a lui consciintia, se declare pe acusat de nevinovati; acela inse dintre d-vóstra, carele unu asemenea atacu ilu va simti cá o rana ardiétore; acela se va simti deobligatu in consciintia lui de a pronuntia: „vinovatu.“

Séu nu cumva invinovatiunea nu este falsa?

Acusatul s'a provocatu la uru protocolu alu sinodulu parochialu. Dar tocmai acestu protocolu documentéda, cá invinovatiunea este calumniósá, de órece tocmai in protocolulu acesta fu aprobatu celu din urma ratiociniulu alu lui Hannia.

Éra daca in acestu protocolu se esprima mai de parte dorinti'a, cá si despre ceialti ani se se dea unu asemenea ratiociniulu, acésta arata numai, cá sinodulu parochialu nu a avutu cunoscintia despre ratiociniile celorlalti ani, si óre din a cui vina? nu din vin'a d-lui Hannia, ci din vin'a comitetulu parochialu, de órece d-lu Hannia in fia-care anu a facutu ratiociniulu in façi'a comitetulu, si comitetulu cu pretimea si cu parintele Munteanu dinpreuna au avutu detorinti'a, cá acele ratiocini se le aduca la cunoscintia sinodulu parochialu. Me provocu la marturisirea jurata a d-lui Villetz fostu mai inainte notariu comunalu, carele aici a documentatu, cá d-lu Hannia a datu ratiociniile cu cea mai exemplara punctualitate, si cá numai activatiiei lui ostentióse este de a se multiami existenti'a si insemnatarea fondulu, pe care densulu prin acurat'a si intielpt'a manipulare dela unu inceputu neinsemnatu l'a sciutu aduce la sum'a insemnata de 32.000 fl.

Schimonosite si totuodata vetamatóre sunt inca notele: 3 si 4, anume not'a 4 coprinde in sine afirmatiunea, cá d-lu Hannia a lucratu dupa principiulu iesuitu „finis sanctificat media,“ asia dara o invinovate despre o fapta imorala.

Daca facemu o privire asupra coprinului celoru doi articuli, nu mai potemu dubitá, cá aceia coprinde in sine multe schimonosite si scornite de lucruri si invinovate de fapte neonesté si nemorali, cari sunt cualificate a espune pe d. Hannia despretiului publicu si alu dejosi inaintea opiniunei publice; cu deosebire stá acésta fara de indoiéla façi'a de acele locuri, cari se referu la depunerea ratiociniulu. Este asia dara chiaru, cá in acesti articuli in sine se coprinde delictulu asupra securitatiiei de onóre. Subiectivu sunt vinovati la aceea amendoi domni acusat, de órece d-lu Munteanu a recunoscutu, cá densulu este autorulu, articulorulu, éra d-lu ppopu Cristea a marturisu asemenea, cá elu cá redactoru respunditoriu 'ia publicatu pe aceia in „Telegr. rom.“ Asia dara elu in intielesulu §-lui 7 cod. pen. e tocmai asia de punibilu cá si autorulu, de órece elu prin publicarea articulorulu a adusu faptulu la deplinare.

D-loru jurati! legea a pusu in manile d-vóstre problem'a cea responsabila, cá se judecati asupra acuzei si asupra acusatiloru. Si acusatulu pune in manile d-vóstra, plinu de incredere apararea si scutirea onórei lui vetamate. Sum siguru, cá precum voiti d-vóstra se aparati propri'a-ve onóre in contra atacuriloru dejositate, tocmai asia nu veti denegá scutul d-vóstre nici onórei concetianulu d-vóstre si urmandu mandatulu consciintiei d-vóstre, veti pronuntia: „acusatarii sunt vinovati.“

Prof. Fökl: Mai inainte de tóte voiescu a reflectá la cuvintele ce le-a disu la inceputu d-lu reprezentantu alu acuzei. Elu regreta, cá casulu de façi'a e supusu competentii d-vóstre, eu inse iau si in acésta privintia unu punctu de vedere contrariu si tñu de unu evenimentu inbucuratoriulu alu timpulu, cá acestu casu vine a se decide aici. Eu privescu acésta cá dovada despre egalitatea in societatea nóstra, de o dovada, cá nu se mai facu deosebiri intre stari si clase, ci toti se subsumédia sub conceptulu de cetatienu alu statulu. Eu nu regretu competenti'a, ci regretu, cá acésta intrebare ni s'a pusu de astfeliu de persóne. Noi suntemu dedati a audí din acele cercuri numai admonari la concordia pacinica, la umanitate, tolerantia, dar nu spectacolulu unei astfeliu de acuze, trasa de peru si portata cu cea mai mare inversunare. La acestu spectacolulu nu parochulu Munteanu póta vin'a, cá-ci lui i s'a octroatu formalu rol'a din partea acusatulu si inca intr'o forma, precum de abia se va mai gasí in analele pertractariloru cu jurati. Eu nu am intentiunea de a me demite in desfasiurari istorice, cu tóte aceste nu potu a nu ve aduce aminte, cá acestu casu supusu judecatii dv. este o dovada trista pentru viéti'a popórorulu si natiuniloru, cá de pe cathedra se rostescu de regula cuvinte de pace si concordia multime adunate, dar in realitatea practica si góla, se lucra chiaru la contrariulu. Se arunca si se jóca cu fráscele dragostei crestinesci, ale deapropelului si dragostei fratiesci, daca inse se pune in façi'a realitatii, atunci se nascu astfeliu de casuri, precum este celu de façi'a. Din partea contrara audí accentuandu-se onórea si védi'a tagmei. Pe lângá acésta védi'a tagmei si a rangulu, au inse unu locu in védi'a personalitatii, consciintia onórei unui barbatu, daca privimu acestu casu la lumina, nu gresiescu candu dicu, cá nu este altu-ceva, de cátu o lupta pentru existenti'a, o lupta la care lu silita védi'a personala, consciintia de sine prin vadi'a si onórea tagmei séu a rangulu, cá intr'adeveru este asia, voiu incercá a o dovedí cu istori'a urdirei acestui prea neplacutu casu.

Murindu preotulu din Gur'a-riului Manta, parochulu actualu J. Munteanu a tramisu, precum dovedescu actele, raportulu seu in scrisu la adres'a ppresbiterulu competentu (care nu este S. Sa d-lu Hannia). Daca ppresbiterulu n'a venit la inmormentare, éra si nu e vin'a parochulu Munteanu, destulu atátu, cá elu s'a tñutu strinsu de dispositiunile bisericei sale. Protopopulu de aici d-lu Hannia a caletoritu la Gur'a-riulu in urm'a invitarii d-lui Rebege si Popovicu, s'a retrasu precum ne-a spusu, in singuratarea linistita a unei odai si a asteptatu lucrurile ce aveau se urmedie. Dupa ce ppresbiterulu nu a venit, a condusu santi'a sa dela inceputu pâna la sfersitu ceremoni'a in contra dispositiuniloru bisericei sale, cá-ci unu parochu strainu nu póte sevirsi astfeliu de ceremonii intr'unu tractu strainu. S. Sa nu a fostu indreptatitu la acésta. Cu acésta ocaziune S. Sa a tñutu o cuventare, care in urm'a urmelorulu s'a prezentatu cá unu atacu directu contra lui Munteanu. Asia d. e. pasagiulu ciudatu, unde S. Sa spune poporulu urmátorele: Par. Manta a muritu, voi acum nu mai aveti parochi, ba mai aveti unulu, dar acela nu e alu vostru, nu voi l'ati facutu, altii vi l'au facutu, altii vi l'au datu. Intr'adeveru, in aceste cuvinte nu a provocatu chiaru la revolta, dar nici nu coprinde dragoste cátra parochulu Munteanu.

Prin astfeliu de cuvinte la nici unu casu nu se voru desteptá simpathii pentru parochulu Munteanu. In urm'a acestei predice d-lu Munteanu a publicatu in jurnalulu unu articulu, care a coprinde extractivu predic'a si la pasagele sugestive a facutu unele note. Da, dloru jurati, cine are numai o schinteie de consciintia de sine, cine are numai ceva idea despre vadi'a personalitatii si onórea omulu, nu póte se primésca acésta predica fara observari. Éra la acestu de altcum nevinovatu articulu (cá-ci nime nu va negá lips'a unei vetamari de onóre) respunde Santi'a Sa intr'unu tonu, care suna fórte ciudatu si ne seduce la supositi'a, cá la compunerea acestui articulu de respunsu, publicatu in Nr. 115 alu „Tel. rom.“ Santi'a Sa a perdu cartea „Knigge, Umgang mit Menschen“; cuvinte, cá „minciun'a“ „calumnia,“ „poltronerie,“ „infamie,“ „cucuveica nopturna“ nu sunt cuvinte si espressioni, de care se póte folosi unu preotu de o positie asia inalta. La acestu pamfletu, care bájbaie de espressioni vetamatóre, d-lu Munteanu respunde intr'unu tonu modestu, de care nu se va potea acatiá nimenea si sustine afirmarile sale de mai inainte dicédu, cá ppresbiterulu Hannia a lucratu in contra legiloru bisericesci, a prevaricatu. Cuvinte vetamatóre nu se voru aflá nici macaru unulu singuru. Daca nu se afla cu-

vinte vetamátore, ni se impune întrebarea: pe ce se basédia acus'a? Representantulu acusei a cetitu §. respectivu, care definesce delictulu vetamarii de onóre. Acum cercetati, daca faptele care se inputa clientului meu, se potrivescu cu acestu paragrafu, daca s'au severitu astfelu de fapte, care invólva delictulu vetamarii de onóre? Punctulu primu alu acusei privesce asia numit'a prevaricare in comun'a bis. Gur'a-rîului. Cã acésta nu e o afirmare inventata, a conces'o chiaru si representantulu acusei. In regulamentul parochieloru, votatu de congressulu nationalu in 1878 si introdusu in intrég'a mitropolia ortodoxa, stã negru pe albu, ce are se se intemple, daca móre unu preotu. Prin urmare Santi'a Sa d-lu Hannia n'a fostu competentu si n'a fostu chiamatu a seversí unu astfelu de actu bisericescu, cà-ci pe acelu timpu d-sa erã ridicatu din postulu de ppresbiteru, precum arata circulariulu consistorialu alaturatu la actele de instructiune.

Alu doilea punctu alu acusei este mai defícilu. Adeca se inputa Santiei Sale, cà n'a depusu ratiociniulu regulatu despre fondulu bisericescu din Gur'a-rîului ce a fostu sub administrarea d-sale. Ce va se dica acésta inputare? Nici de càtu cà dóra Santi'a Sa ar fi complinitu fapte criminale séu inmorale, ci simplu numai cà n'a administratu acelu fondu conformu legiloru bisericesci si n'a depusu ratiociniulu inaintea corporatiunii competente. De si nu ni s'a permis dovedirea adevérului, totusi nu potu a nu amintí atátu cà actiunea judecatorésca contra Santiei Sale se afla dejã pe mas'a verde si va fi unu obiectu de pertractare la curtea tribunalului; afara de aceste se mai afla intre actele de instructie doue protocoále ale comitetului parochialu din Gur'a-rîului, din care se póte vedea conclusulu luat, a silí pe fostulu ppresbiteru Hannia la depunerea ratiociniului. Asia dara nime nu'i inputa Santiei Sale fapte memorale, dar nime nu va potea negá de alta parte, cà de 20 ani încóce nu s'a depusu nici unu ratiociniu despre acelu fondu. Statutul organicu prescrie éراسi apriatu cum au a se administrá averile bisericesci; acolo nu se va aflá nicairi, cà aceste averi au se se administré de ppresbiteru, nici cà acesta ar fi indreptatitu a dá din averile comunale bisericesci dieci de mii floreni inprumutu fára nici o garantia. D-lu fostu ppresbiteru nu a întrebatu de acestu paragrafu alu statutului org. ci a facutu ce 'ia placutu.

Vedeti dar d-loru jurati cà aici nu se potrivescu nici de càtu si nu se póte aplicá §. 488 cod. pen., cà-ci daca s'ar aflá unu ratiociniu càtu de micu dar esactu, comitetulu parochialu nu ar fi cutediatu a apelá la consistoriu si in urma la tribunalu pentru cà se se silésca odata Santi'a Sa la depunerea unui ratiociniu si daca aru esistá unu ratiociniu, Santi'a Sa la tóta intempleria l'ar fi adusu astadi cu sine, cà-ci acte si date cu care voiesci a te justificá despre administrarea unui fondu de 36.000 fl. nu se pórtu in busunariulu celu ruptu, ci se pástredia càtu traiesci. Acestu faptu nu l'aru potea negá nici Santi'a Sa. In ce constá dara vetamarea de onóre inchipuita? Si eu respectédu vadi'a tagmei, dar nu voiu concede cà Santi'a Sa asiediatu pe tronulu din olimpu se se simta mai pre susu de orice critica, asia departe nu merge vadi'a. Nu numai acela are pretensiuni la onóre, la vadia, a carui pieptu este inopodbitu cu colóre rosie ci si acela care pórtu numai o colóre albastra. Fantasme a unui vécu intunecatu trecu inaintea ochiloru mei si me simtiescu transpusu intr'o perioda antica candu audu astfelu de afirmatiuni. Este acuma véculu candu cineva fiindu-cã ocupa o positiune mai subordinata, fiindu-cã nu a apucatu a se urcá pe scar'a ierarchica pâna susu, este elu, dicu, condamnabilu, daca are curagiulu a afirmá adevérulu in fáci'a luméi? Este iertatu unui dignitaru mai inaltu a seversí fapte in contra legeri si celu subordinatu se n'aiba dreptu a supune aceste fapte unei critice? Har

d-lui! véculu bramanilor a trecut de multu preste noi si noi ne aflamu intr'unu statu civilisatu unde fiacare este egal inaintea legeri. Nu numai sermanulu parochu ruralu are a respectá legile ci astadi si dignitarii mai inalti au datorint'a a respectá legile. Este in deobste cunoscutu cà astadi se lucra totu spre umanizare, spre ameliorare. Asupra acestei umanizari biserice'a a esercitatu o mare influentia. Acum priviti odata acus'a. Preotulu Hannia, servitoriulu bisericei, cere in acusa cá in contra d-lui Cristea se se folosésca numai pedéps'a de bani, dar contra parochului Munteanu se se aplice tóta rigórea legeri si adeca se se condamne la temnitia pe unu anu. Acesta nu este de càtu punctulu de vedere alu resbunarei, cà-ci daca cineva vorbesce astfelu si nu se sfiesce a vení inaintea d-vóstra cu astfelu de rogare, nu póte fi altu-ceva de càtu ura si resbunare, cà Santi'a Sa a primitu in acusa unu astfelu de pasagiu, trebue se puna in mirare cu atátu mai multu, cu càtu densulu este representantulu idealeloru celoru mai frumóse si sublime; elu este representantulu crestianismului, este membrulu unei biserice, care a fericitu omenimea cu atáte lucruri bune si frumóse, cà-ci a trebuitu se audu chiaru din gur'a Santiei Sale unu astfelu de cuventu, trebue se me atinga fórté neplacutu daca nu jalnicu, cà-ci Santi'a Sa ni s'a prezentatu in tóta modesti'a si ne-a spusu cà este membrulu mai multoru societati literarie si scientifice si pentru a dovedí neinteresarea sa, ni-a spusu cà este membru in directiunea canceloru „Albin'a“ si „Transilvanian'a“ si cà numai si numai modesti'a l'a adusu aici. Totu respectulu inaintea acestei positiuni, dara respectu inaintea onórei personale a clientului meu. Daca santi'a sa d-lu Hannia ocupa positiune asia inalta a fostu datorint'a sa se faca chiaru contrariulu dela aceea ce intentionédia a face. Nu sciu, daca Santi'a Sa scie séu vrea se judece insemnatatea cuvinteloru sale, elu scie fórté bine ce urmari ar avea o condamnare nu numai pentru clientulu meu ci si pentru famili'a sa inocenta. O condamnare nu numai cà aru avea urmare cà preotulu Munteanu se'si pérda oficiulu seu indata, ci si famili'a sa aru devení cersitóre. D-loru jurati! ve rogu se nu explicati aceste cuvinte cà unu apelu la umanitatea d-vóstre, ci privitile cà o dovada pentru natur'a ciudata a acestei acuse. De órece din partea clientului meu nu s'a comisu nimicu ce ar semaná cu delictetele circumscrise in lege nu apelediu la bunavointia ci ve rogu a judecá dupa consciintia, liberu, asia precum vi s'a intiparitu acestu casu in ánimile d-vóstre. Judecati dupa acelu principiu, cà fáci'a cu vadi'a si rangulu tagmei are locu si vadi'a personalitatii. Si asia predau cu consciintia linistita acésta întrebare judecarii d-vóstre.

(Inprumutamu acestu pledoaru alu d. Dr. Fökl dela „Telegr. rom.“ Nr. 127 a. c. si nu facemu alta observare la elu, fára cà lipsescu din trensulu acelea eruptiuni patimasie, pentru cari acelu d. Dr. Fökl in desfrélu vorbirei lui, fu intreruptu din partea presiedintelui tribunalului si provocatu a se tinea de obiectu; éra privindu continutul lui, trebue se constatamu, cà acelu domnu dr. a trebuitu se'si fia consciu cà are se apere o cauza desperata; — si cà se recere o mare dosa de indrasnéla cà se póta cineva stá inainte si se insire intr'unu resufletu atâtea neadeveruri colosale. H.)

(Va urmá.)

Preturile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

3 Decembre st. n. in Sibiu:

Grâu, dupa calitati	1	hectolitr	fl. 7.20—8.20
Grâu, amestecatu	1	„	5.70—6.70
Secara	1	„	5.50—5.90
Papusiou	1	„	3.10—3.50
Ordiu	1	„	3.90—4.30
Ovesu	1	„	1.90—2.30
Cartofi	1	„	1.60—2.—

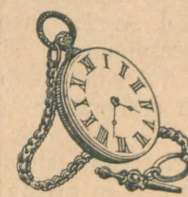
Mazare	1	hectolitr	fl. 7.—8.—
Linte	1	„	9.—10.—
Fasole	1	„	5.50—6.50
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	36.—38.—
Untura (unsóre topita)	50	„	36.—40
Carne de vita	1	„	—46
Oua 10 de			—25

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a
in 6 Decembre st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru	109.40	109.40
I emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	81.40	82.—
II emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	99.—	99.50
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	85.75	86.25
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	125.50	125.50
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentului	97.50	97.75
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	96.—	96.—
Obligatiuni urbariale temesiane	95.50	95.25
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	94.50	94.75
Obligatiuni urbariale transilvane	95.50	95.25
Obligatiuni urbariale croato-slavone	96.50	—
Obligatiuni ung. de rescumpararea diecimei de vinu	95.—	95.—
Datorie de statu austriaca in chartie	72.55	72.40
Datoria de statu in argintu	73.50	73.50
Rent'a de auru austriaca	87.05	87.—
Sorti de statu dela 1860	131.25	131.—
Actiuni de banca austro-ung.	828.—	825.—
Actiuni de banca de creditu ung.	287.10	287.50
Actiuni de creditu aust.	260.75	260.—
Sorti unguresci cu premii	110.50	110.50
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.57	5.54
Napoleonorulu	9.37	9.37 1/2
100 marce nemtiesci	58.—	58.—

(41)

13—24

Numai odata

se ofere ocaziune asia de favorabila, de a procura unu orologiu escelentu, cu jumetate pretiulu.

DESFACERE
grandiósá.

Reporturile politice, care s'au ivitu in intregu continentulu Europei, n'au lasatu neatinsa si Elveti'a. Consecent'a a fostu emigrarea lucratoriloru in masse, care a periclitatu existentia fabriceloru. Si fabric'a reprezentata de noi, care e cea dintai si cea mai insemnata fabrica de orológe, a inchisu de o cam data fabricarea sa, incredintandu-ne pe noi cu vendierea fabricatorulu sale. Aceste asia numitele **orológe-de-buzunariu-Washington**, sunt cele mai bune de pe lume, sunt fórté elegantu gravurate si infrumetiate si lucrate dupa sistem'a americana. Tóte orológele sunt repassate (esaminat) pe secunda si garantamu **pentru fiacare 5 ani.**

Cã dovada a garantiei sigure si a soliditatii celei mai severe, ne obligamu prin ac'sta in publicu, cà suntemu gata a reprimi si schimbá fiacare orologiu, ce nu convine.

- 1000 remontoire de buzunariu, fára cheie de intorsu la fórtá, cu mantela de cristalu, regulate cu acuratetia estraordinara pe secunda; afara de acésta aurite prin electrogalvanismu nou, dinpreuna cu lantiu si medalionu etc., pretiulu de mai inainte **fl. 25**, acum numai **fl. 10.20** de unulu.
- 1000 **ancore esemplarie de lucsu** din nicol-argintu, pe 15 rubinuri cu cadranuri in emailu, aretoru de secunde, sticla lata de cristalu, **mai inainte cu fl. 21**, acum numai **fl. 7.25** de unulu. **tóte repassate pe secunda.**
- 1000 **orológe-cilindre** infrumetiate in capsula de nicol-argintu, cu sticla lata de cristalu, pe 8 rubinuri fórté finu repassate, dinpreuna cu lantiu, medalionu si cutie de catifea, **mai inainte fl. 15**, acum numai **fl. 5.60** unulu.
- 1000 **orológe** ancora de argintu veritabilu de 13 loti, **probatu de oficiulu monetariu c. r.** pe 18 rubinuri, afara de acésta aurite prin electricitate, fórté finu regulate. **Orológele au costatu mai inainte fl. 27** acum numai **fl. 11.10** unulu.
- 1000 **orológe remontoire-Washington** de buzunariu, din argintu greu si veritabilu de 13 loti, probatu la oficiulu c. r. de punciare, pe langa garantia severa, repassate pe secunda, cu mecanismu de nicol asia, încátu orológele aceste n'au nici candu lipsa de reparatura. **Orológele aceste au costatu mai inainte fl. 35** si astadi se **capeta cu pretiulu fabulosu de eftinu numai cu fl. 16.** Afara de acésta langa fiacare orologiu se dá gratuitu unu lantiu, medalionu si cutie de catifea.
- 1000 **orológe pentru dómne, de auru** veritabilu, cu 10 rubinuri, **mai inainte cu fl. 40**, acum cu **fl. 20.**
- 1000 **orológe remontoire de auru** veritabilu pentru domni sau dómne, mai inainte cu fl. 100 acum fl. 40.
- 650 **orológe de parete** cu incuadratura de emailulu celu mai finu si cu mecanismu de sunatu, mai inainte cu 6 acum cu fl. 3.75 unulu repassatu.
- 650 **orológe desteptátore**, cu aparatu de larma, fórté finu regulate, aplicabile si cá orológele pe masa de scrisu, mai inainte fl. 12 acum numai fl. 4.30.
- 650 **pendule** cu lucr fórté finu de sculptura in casulii inalte gotice de lemn, de intorsu in fiacare a opt'a di, regulate finu pe secunda, fórté frumóse si imposante; de óre-ce unu astfelu de orologiu si in 20 de ani mai are pretiu indoitu, se nu lipsésca astfelu de orologiu din nici o familia, mai cu sama pentru cà astfelu de piesa de cabinetu este decoru in fiacare locuinta. Orológele aceste costau mai inainte fl. 35, acum numai fabulosulu pretiu exceptionalu de eftinu de fl. 15.75 unulu.

Comandandu cine-va orológe pendule, are se adauge si o arvuna.

Adress'a:

Desfacere de orológe

Fabriciei de orológe Fromm.
Vien'a, Rothenurmstrasse Nr. 9, Parterre.

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**

Auditi, vedeti si mirati-ve!

Marfurile de argintu Britania, primite dela o massa concursuala a unei mari Fabricie de argintu Britania, devenite falita, se dau cu ori ce pretiu, sau mai bine disu gratuitu.

Trimitiendu **fl. 7.—** in bani gata sau cu rambursu ori cine primesce urmatórele **50** obiecte cu a patra parte din valoarea reala, si adeca:

- Bucati 6 **Cutite de masa** escelente, manunchiu de argintu Britania, cu cutitari adevérat englesesci
- 6 **Furcutie** de cele mai fine, argintu Britania, dintr'o bucata.
- 6 **Linguri de mancare** de argintu Britania, grele si massive.
- 12 **Linguritie de cafea** de argintu Britania, de cea mai buna calitate.
- 6 **sustiitóre de cutite** de argintu Britania, de cea mai buna calitate.
- 1 **lingura mare de lapte** de argintu Britania, massiva
- 1 **lingura mare de supa** de argintu Britania, grea.
- 9 **Tave de prezentatu,** ciselate fórté finu.
- 2 **sfnescice de masa de salonu** Britania pline de efectu.
- 1 **corfa de pâne** massiva de argintu Britania.

Tóte **50** obiecte sunt fabricate din celu mai finu si celu mai solidu argintu Britania, care este uniculu metalu ce ce exista pe lume, care in veci remane albu si nu se póte deosebi de argintulu adevératu nici dupa o folosire de 30 ani; **pentru acésta garantédia.**

Afara de aceste mai sunt:

- 18 **cutite, furcutie si linguri** de argintu Britania, câte 6 bucati tóte 18 la olalta fl. 3.75.
 - 6 **linguri mici de cafea** de argintu Britania, mai inainte cu fl. 3.— acum numai cu fl. —.60
 - 1 **lingura de supa** „ „ „ „ „ 3.— „ „ „ 1.—
 - 1 **lingura de lapte** „ „ „ „ „ 1.50 „ „ „ —.50
 - 6 **tave** „ „ „ „ „ 5.— „ „ „ 1.50
 - 6 **sustiitóre de cutite** „ „ „ „ „ 4.50 „ „ „ 1.50
 - 1 **cutiea de zaharu** „ „ „ „ „ 4.— „ „ „ 1.20
 - 1 **pareche sfnescice** mai mari de „ „ „ „ „ 2.— si fl. 3.—
 - 1 **clopotielu de masa** de argintu Britania mai inainte cu fl. 4.— acum numai cu fl. 1.60
 - 1 **pabaru de oua** „ „ „ „ „ —.60 „ „ „ —.30
 - 1 **pipernitia si salacitia** „ „ „ „ „ 2.50 „ „ „ —.75
 - 1 **Carafine** pentru otietu si uleiu, de argintu Britania mai numai fl. 3.50 si fl. 4.50
 - 1 **uncalta de focu** grea de pusu pe masa, mai inainte fl. 3.— acum numai cu fl. —.95.
- Cane de cafea si tea à fl. 2, 2.50, 3, 4; clesce de zaharu à cr. 35, 50, 80, fl. 1; cutii de zaharu à 2.80; presaratoriu de zaharu à cr. 25, 40, 75, 90, fl. 1; carafine de otietu si uleiu à fl. 2, 4; cutii de untu à cr. 75, 95, fl. 1.70, 2.80, 3.25, 4.— inca si alti articuli nenumerati.

Cã dovada, cà anunciulu meu

nu este insielatoria,

(40) 13—24

me deobligu prin acésta in publicu, daca marfa nu convine, a o **rentóre:** fára nici o greutate. Indreptu la epistolele de multiamita ce mi-au venitu, si pe cari imi voiu permite ale publica successivu. — Cine doresce deci a primí pe banii sei o marfa buna si solida si nu lapedatura, se se adressede numai cátra

A. Fraiss,
Vien'a, Rothenurmstrasse 9, vis-à-vis de palatulu archiepiscopescu.